

Rondetafelgesprek Bewegingsonderwijs

Vragen vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap Reactie NOC*NSF

Met plezier, meer en beter leren bewegen en sporten.

Voortouwcommissie: vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Volgcommissie(s): vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Activiteit: rondetafelgesprek

Datum: maandag 10 september 2018

Tijd: 13.15 - 17.00 uur

Openbaar/besloten: openbaar

Inleiding

Sport inspireert, verbindt en haalt het beste in jezelf naar boven. Of zoals de titel van het nationaal Sportakkoord zegt: Sport verenigt Nederland. Niet voor niets is op 29 juni j.l. dit akkoord ondertekend door de ministeries van OCW, VWS, SZW, de VNG en VSG, NOC*NSF en sportbonden en vele maatschappelijke organisaties. Samen moeten we er de schouders onder zetten om kinderen van jongs af aan, met plezier meer en beter te leren bewegen en sporten. Goed bewegingsonderwijs en veel en veelzijdig bewegen op school is daarbij van elementair belang.

Onderzoek laat zien dat basisschoolleerlingen minder bewegingsvaardig zijn dan tien jaar geleden¹. Uit onderzoek komt tevens naar voren dat kinderen minder buitenspelen dan enkele jaren geleden². In 2017 voldeed 44% van de kinderen (4 t/m 11 jaar) niet aan de Beweegrichtlijnen³. Het stimuleren en promoten van lichamelijke activiteit bij kinderen en jongeren blijkt dan ook een belangrijke missie voor hun toekomstige gezondheid⁴.

In reactie op uw vragen:

1. Wat zijn gevolgen van de slechter wordende bewegingsvaardigheden op kinderen?
 - Slechter wordende bewegingsvaardigheden leiden ertoe dat kinderen minder plezier in bewegen en sporten ervaren doordat het 'minder goed lukt'. Gevolg is dat kinderen minder snel zelfstandig zullen gaan bewegen en sporten, wat zich doorzet op latere leeftijd met alle gevolgen van dien voor mobiliteit, gezondheid en participatie. Het spreekwoord is niet voor niets 'jong geleerd is oud gedaan'.

¹ Peil.Bewegingsonderwijs. Einde basis- en speciaal basisonderwijs 2016 – 2017. Inspectie van het Onderwijs, 2018. <https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/rapporten/2018/04/20/peil-bewegingsonderwijs-einde-basis-speciaal-basisonderwijs-2016-2017>

² Dellas, V., Dool, R. van den, & Collard, D. (2018). Ontwikkeling buitenspelen bij kinderen in Nederland. Factsheet 2018/4. Utrecht: Mulier Instituut.

³ RIVM (2017). <https://www.volksgezondheidenzorg.info/sport/kernindicatoren/beweeg-en-zitgedrag#node-beweegrichtlijnen>

⁴ Burghard, M., Knitel, K., Oost, I. van., Tremblay, M.S., & Takken, T. and the Dutch Physical Activity Report Card Study Group (2016). Is our Youth Cycling to Health? Results From the Netherlands' 2016 Report Card on Physical Activity for Children and Youth. Journal of Physical Activity and Health, 13 (Suppl 2), S218 -S224

- Overgewicht en obesitas onder kinderen neemt toe, waardoor de gezondheid verslechtert, wat leidt tot een verhoging van de zorgkosten en op latere leeftijd tot minder fitte werknemers met een lagere arbeidsproductiviteit. Bewegen is een preventieve maatregel om overgewicht tegen te gaan.
 - Door slechter wordende bewegingsvaardigheden lopen kinderen eerder blessures op. Doordat kinderen minder bewegen worden zij onhandiger in hun bewegingen, hetgeen betekent dat de coördinatie, vaardigheid en techniek van kinderen afneemt. Dit resulteert in minder ontwikkelde motorische vaardigheden, wat leidt tot meer sportblessures op het moment dat zij gaan sporten⁵.
2. Wat merkt het afnemende veld hiervan?
- Sectoren waarin lichamelijke arbeid centraal staat ondervinden problemen als gevolg van slechter wordende bewegingsvaardigheden: politie, brandweermannen, defensie, zorg. Het bijhouden van de lichamelijke conditie is geen aangeleerd gedrag, zelfs niet bij personen die deze beroepen beoefenen.
 - Sportclubs zien sinds 2013 een gestage daling in ledenaantal, van 5.39 miljoen leden in 2013 tot 5.19 miljoen in 2018⁶. Bovendien nam het percentage jeugdleden af met 1.78% in 2017 ten opzichte van 2016. Met slechtere bewegingsvaardigheden is het ook minder aantrekkelijk om lid te worden bij een sportclub.
 - Dat motorische vaardigheden van kinderen onvoldoende zijn ontwikkeld, merkt ook de sport kwalitatief. Het aanleren van sporten komt veelal voort uit de beheersing van motorische vaardigheden. Als deze onvoldoende aanwezig zijn dan heeft dat invloed op het aanbod van de sportverenigingen. De sport anticipeert hierop door trainersopleidingen aan te passen, een multi-sportaanbod voor jonge kinderen te ontwikkelen en door het maatschappelijk debat aan te jagen met de campagne #ikbeweegmee.
3. Wat is het belang van goed bewegingsonderwijs en goede bewegingsvaardigheden?
- Met goed bewegingsonderwijs leggen kinderen en jongeren een sterk FUNdament om plezier te ervaren aan en mee te doen met sporten en bewegen om hun eigen aanleg spelenderwijs te ontdekken. Hiermee wordt de basis gelegd voor een fit en gezond leven. Doordat mensen langer blijven bewegen en sporten op een oudere leeftijd, zullen zij beter in staat zijn om de uitdagingen van elke dag aan te kunnen, een leven lang productief te zijn en hebben een grotere kans op een fit en actief leven met lage zorgkosten⁷.
 - Daarnaast leert goed bewegingsonderwijs kinderen en jongeren om op een respectvolle en sportieve manier om te gaan met competitie (winnen en verliezen) en met elkaar. Dit draagt bij aan de sociale verbondenheid en persoonlijke ontwikkeling van het kind.

⁵ Volksgezondheidszorg.info (2018).

<https://www.sportenbewegenincijfers.nl/toekomstverkenning/trendscenario/sportblessures>, RIVM: Bilthoven, 31 augustus 2018.

⁶ NOC*NSF (2017). Lidmaatschappen en Sportdeelname NOC*NSF over 2017. Arnhem.

⁷ Hildebrandt, V.H., Bernaards, C.M. en Stubbe, J.H. (2013). Trendrapport Bewegen en Gezondheid 2010/2011. Leiden: TNO

4. Wat zijn de effecten van goed bewegingsonderwijs op kinderen?
 - Een grotere kans om een leven lang fit te blijven door te sporten en bewegen.
 - Er zijn goede aanwijzingen dat sporten en bewegen in het onderwijs (indirect) leidt tot betere prestaties in andere vakken en verbeteringen in hersenfuncties- en structuur⁸. Fittere kinderen presteren beter op executieve functies dan minder fitte kinderen. Executieve functies vormen een belangrijke voorwaarde voor goede prestaties op rekenen, spelling en lezen⁹. Motorisch vaardigere kinderen, presteren beter op cognitieve functies dan minder vaardiger kinderen. Vooral complexe vormen van motorische vaardigheden – zoals vaardigheden waarbij bewegingen elkaar snel opvolgen of waarbij bewegingen van armen en benen gecombineerd moeten worden – hangen samen met cognitieve functies¹⁰. Een programma dat bewezen betere prestaties heeft opgeleverd is 'Fit en Vaardig op school', waarin taal- en rekenlessen worden gecombineerd met bewegen.
 - Goed bewegingsonderwijs draagt bij aan de sociale verbondenheid en persoonlijke ontwikkeling van kinderen¹¹.
5. Welke verschillen zijn waarneembaar tussen kinderen die les hebben gehad van een vakleerkracht en kinderen die dat niet hebben gehad?
 - Vakleerkrachten lichamelijke opvoeding zijn beter geschoold in het aanleren en ontwikkelen van motorische vaardigheden. Daarnaast signaleren zij beter en eerder waar de volgende stap ligt bij ieder kind in hun motorische vaardigheden en kunnen ze daar op inspelen met een breder repertoire aan activiteiten. Hiermee is de kans groter dat kinderen zich motorisch optimaal ontwikkelen.
 - Vakleerkrachten kunnen een sterk ontwikkelprogramma vormgeven rondom motorische vaardigheden, waar groepskrachten vooral in staat zijn om lessen vorm te geven.
6. Welke lange en korte termijn effecten, zowel positief als negatief, zijn te voorspellen / kunnen we verwachten als er een vakleerkracht verplicht wordt op elke basisschool?
 - De gemiddelde motorische ontwikkeling van de kinderen is beter.
 - Er is meer aandacht binnen de school voor het belang van motorische ontwikkeling, ook in relatie tot de sociaal-emotionele en de cognitieve ontwikkeling. Niet alleen tijdens de gewone lessen maar ook in andere lessen (bewegend leren) en bij het buiten spelen.
 - De vakleerkracht kan optreden als coach / klankbord voor andere (bevoegde) docenten om de kwaliteit van de bewegingslessen te verbeteren en de lichamelijke activiteit en motorische ontwikkeling van kinderen in zijn geheel een belangrijke(re) positie binnen school te geven.
 - De vakleerkracht is van nature meer gericht op de verbinding met sportclubs waardoor meer kinderen een juiste plek kunnen vinden bij een sportclub. Ook de sportclub vindt hierdoor eerder de weg naar de school, hetgeen bijdraagt aan het ontwikkelen van een duurzame samenwerking tussen sportclub en school.

⁸ Mullender-Wijnsma, M.J., Hartman, E., De Greeff, J.W. Bosker, R.J., Doolaard, S. & Visscher, C. (2015). Moderate-to-vigorous physically active academic lessons and academic engagement in children: a within subject experimental design. BMC Public Health, 15(1), 404

⁹ Niet, A. van der (2015). Physical activity and cognition in children (Doctoral dissertation). Groningen: University Medical Center and University of Groningen.

¹⁰ Fels, I. van der, Wierike, S., te, Hartman, E., Elferink-Gemser, M.T., Smith, J., & Visscher, C. (2015). The relationship between motor skills and cognitive skills in 4-16 year old typically developing children: A systematic review. Journal of Science and Medicine in Sports, 18, 697-703.

¹¹ Bailey, R. (2006). 'Physical Education and Sports in schools: A Review of the Benefits and Outcomes', Journal of School Health, 77, 397-401.

- Door de vakleerkracht aan te stellen vermindert de werkdruk voor andere leerkrachten.
 - Op de lange termijn betekent dit tevens een sterkere verankering van het belang van sport en bewegen in de onderwijsvisie van de school.
7. Welke rol spelen vakleerkrachten, scholen, sportverenigingen en de samenwerking tussen deze drie (leerkrachten binnen de scholen, scholen met sportverenigingen) hierbij?
- Alleen bewegingsonderwijs is onvoldoende om fysiek fit te zijn. Dagelijks sporten en bewegen is van belang, ook bij een sportclub. Dit lukt beter als scholen, vakleerkrachten en sportclubs (vaak onder de regie van gemeenten) samenwerken. In het ideale scenario is er op maat aandacht voor elk kind. Alle kinderen hebben immers andere behoeften, aanleg en omstandigheden. Zwakkere kinderen vallen vaker buiten de boot met een algemene aanpak.
 - Inniger samenwerken houdt ook in dat trainers van sportclubs actief zijn op scholen / tijdens de gymles en er ook gymles wordt gegeven op de sportclub (multisport). Onderwijs anders organiseren. Een goed pedagogisch klimaat is daarbij cruciaal!
 - De vakleerkracht kan naast het geven van bewegingsonderwijs ook de (inhoudelijk didactische) schakel zijn binnen de school voor bevoegde leraren en trainers/coaches van sportclubs. Ondersteund door de buurtsportcoach kan de vakleerkracht de beschikbare capaciteit (bevoegde leraren en trainers/coaches) over de verschillende klassen verdelen en ontbrekende capaciteit en competenties aanvullen.

Conclusie

Hoe kan de tweede kamer hier aan bijdragen?:

1. Onderken dat een goed ontwikkeld lichaam noodzakelijk is voor een goede totale ontwikkeling van het kind. Stimuleer koepelorganisaties en uitwerkingsteams in het onderwijs dat zij regelen dat de fysiek en motorische ontwikkeling een expliciet onderdeel wordt van de visie en strategie van elke school.
2. Zorg dat scholen ook de fysieke en motorische ontwikkeling van kinderen monitoren via de vakleerkracht. Door dit te doen is adequaat bijsturen beter mogelijk.
3. Check door inspectie op 1 en 2.

Met een handtekening onder het nationaal Sportakkoord en de eerste stappen naar lokale Sportakkoorden in gemeenten zijn we er nog niet. Samen moeten we er de schouders onder zetten. De sportwereld heeft zich verenigt in de campagne #ikbeweegmee. Beweegt u ook mee?